

Prof. dr hab. Rafał Stankiewicz

Katedra Prawa i Postępowania Administracyjnego

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

Warszawa, dnia 30 listopada 2020 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pana mgra Kacpra Lewandowskiego

pt. *Działalność gospodarcza w sporcie*

(Lublin 2020, ss. 311)

W wykonaniu uchwały Rady Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, przedkładałam recenzję rozprawy doktorskiej Pana *mgra Kacpra Lewandowskiego*, pt. *Działalność gospodarcza w sporcie* (Lublin 2020, ss. 311), przygotowanej pod kierunkiem naukowym *Księdza Profesora Sławomira Fundowicza*. Wykonując powyższą uchwałę, przedkładałam niniejszą recenzję pracy doktorskiej, dziękując za powierzenie mi funkcji recenzenta.

Poniżej prezentuję generalne uwagi odnoszące się do wyboru tematu i zakresu rozprawy, jej konstrukcji, stosowanych metod badawczych, postawionych pytań badawczych, jak i zawartych tez. W dalszej części odniosę się również do przedstawienia uwag szczegółowych. Przedmiotową recenzję zamykają konkluzje.

1. Wybór obszaru badawczego, wybór pytań badawczych i sformułowanie tytułu rozprawy doktorskiej

Stosownie do art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.)

w zw. z art. 179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. poz. 1669 ze zm.), rozprawa doktorska powinna m.in. wykazywać umiejętność samodzielnego prowadzenia przez kandydata pracy naukowej. Pierwszym przejawem spełnienia przez Doktoranta tej przesłanki jest dokonany przez niego trafny wybór obszaru badawczego i przedmiotu badań. Autor nie pominął w rozprawie żadnego z istotnych wątków.

Wybrany temat rozprawy „*Działalność gospodarcza w sporcie*” został jasno sformułowany i nie budzi wątpliwości. Zgodnie z zapowiedzią zawartą w tytule Autor rozprawy dokonuje analizy pojęcia działalności sportowej (jako specyficznego rodzaju działalności gospodarczej) oraz jej ograniczeń.

Wybór obszaru badawczego uznać należy więc za uzasadniony. Nie umniejszając w niczym znaczeniu oraz prezentowanej jakości dominującej w polskiej nauce analizy zakresu działalności gospodarczej w sporcie, nie sposób nie zauważyć, że w obszarze analizy wykorzystywanych w nim instytucji – w tym właśnie instytucji sportowej działalności gospodarczej jako takiej oraz opisu jej ograniczeń – należy odnotować nadal daleko istniejące niedostatki w naukowym opisie zjawisk tam zachodzących, jak i zjawisk pożądaných. Mimo, że w polskiej literaturze przedmiotu znaleźć można już (co najmniej) kilkanaście opracowań naukowych dotyczących problematyki prawa sportowego, to jednak nadal problematyka ta, zwłaszcza w kontekście badania podmiotowej i przedmiotowej sfery prowadzenia działalności gospodarczej w sporcie, nie jest w żadnej mierze „wyeksplorowana” w sposób nadmierny. Stąd też pomysł Autor rozprawy uznać trzeba za cenny i godny uwagi.

Z tej perspektywy podjęcie przed Autorem rozprawy badań nad tymi zagadnieniami zasługuje na uznanie. Autor rozprawy rozumie złożoność istniejących problemów w stosowaniu prezentowanych regulacji prawnych. W recenzowanej rozprawie przyjęto pogłębiony i interesujący sposób wykładni objaśnianych i analizowanych regulacji. Rozprawa, co istotne, porządkuje również wiedzę dotyczącą analizowanego obszaru badawczego – to również bardzo cenny element wkładu jej Autora do doktryny szeroko rozumianego administracyjnego prawa sportowego.

Wyłącznie za swoisty „lapsus językowy” uznać należy sformułowanie zawarte na stronie 9 rozprawy, że „przedmiotem rozprawy doktorskiej będzie funkcjonowanie działalności gospodarczej uczestników działalności sportowej”. Sformułowanie to uznać należy oczywiście za mało szczęśliwe, niemniej dalsza lektura wstępu rozprawy nie pozostawia złudzeń czytelnika, czego w istocie dotyczyć będzie jej treść. Zwraca uwagę również sformułowanie zawarte na tejże stronie 9 wstępu, gdzie wskazuje się owa sportowa działalność gospodarcza „[...] podlega szczególnemu nadzorowi, a jej reglamentacja odbiega od tych postaci znanych, typowej działalności gospodarczej”. W kontekście tego ostatniego sformułowania, Autor rozprawy w dalszej jej części nie odnosi się do pojęcia nadzoru jako środka ingerencji administracji publicznej, chociaż wydaje się, że z uwagi na spory w doktrynie

prawa administracyjnego, dotyczące ujmowania tego pojęcia w relacjach zewnętrznych administracji, można byłoby choćby krótko odnieść się do tego problemu (w razie podjęcia decyzji o publikacji rozprawy, należałoby sięgnąć do dorobku doktryny prawa administracyjnego w tym zakresie, choćby monografii *M. Szewczyka*).

W treści wstępu Autor rozprawy zawarł wyłącznie jedno pytanie badawcze stawia jako element dojścia do celu postawionego przed treścią tego dzieła naukowego. Otóż Autor rozprawy wskazuje, że jej celem jest odpowiedź na pytanie, „[...] *czy istnieją ograniczenia działalności sportowej, które pozwalają stwierdzić, iż wpływają na zakres działalności gospodarczej [...]*” (zob. stronie 10 rozprawy. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że stawiane w każdym dziele naukowym pytania badawcze, są dosyć istotnym elementem pracy naukowej, gdyż pozwalają czytelnikowi tego typu publikacji (zwłaszcza jej recenzentowi) poznać sposób myślenia jej autora, dojścia przez niego do wyboru obszaru badawczego, dojścia do istotnych elementów poddanych analizie w wybranym obszarze badawczym, sposobie naukowej dedukcji i kojarzenia istotnych dla danego tematu problemów – wreszcie, w zestawieniu z treścią tezy (tez) rozprawy, pozwalają dokonać rzetelnej i obiektywnej oceny posiadanego przez autora rozprawy warsztatu naukowego, który powinien być oceniany w oparciu o szereg elementów, w tym sposób dojścia do ustaleń stanowiących fundament rozprawy. Jak zaznaczyłem, Autor rozprawy postawił jedno pytanie, które można uznać za pytanie badawcze.

Brak dalszych pytań badawczych może usprawiedliwiać zawarte na stronie 10 rozprawy wskazanie tzw. „kolejnych kwestii” (pięciu), które w zamierzeniu Autora rozprawy wymagają zbadania. Pewne wątpliwości autora recenzji budzi jedynie sformułowanie trzeciej z tychże „kwestii”, odnoszącej się do badań, cyt. Aut. „przyczyn prowadzenia działalności gospodarczej” i wynikającego z tego, zdaniem Autora wpływu na zakres prowadzonej działalności idei współzawodnictwa sportowego. Byłbym wdzięczny za odnalezienie w ustnej odpowiedzi w trakcie obrony rozprawy idei tej myśli.

Niemniej należy wskazać, że Doktorant wypełnił więc w wystarczający sposób założenia kompletności ciągu wywodu logicznego pozwalającego ocenić jego sposób dedukcji, wnioskowania i analizy. Oczywiście, pewien niedosyt budzi tak ograniczona ilość sformułowanych pytań badawczych, zwłaszcza że - w przekonaniu autora niniejszej recenzji – porządek wywodu, logika prezentowanych zagadnień, jak i zestawienie z tezą rozprawy pozwalałyby Doktorantowi przy niewielkim trudzie przedstawić znacznie szerszy, usystematyzowany katalog przydatnych w dalszej analizie pytań badawczych. Należy to oczywiście uznać za pewien, ale niewielki mankament prezentowanej rozprawy.

Tytuł rozprawy doktorskiej odpowiada obranemu obszarowi badawczemu, jest zgodny z przedmiotem rozprawy i jej treścią, a ponadto jest sformułowany prawidłowo, tj. logicznie i przy

zastosowaniu właściwych pojęć. Prostota i zwięzłość przekazu tytułu koreluje z jasnym, przejrzystym językiem całej rozprawy, o czym szczegółowo jeszcze dalej.

2. Metody badawcze

Odnosząc się do metod badawczych zastosowanych przez Autora rozprawy należy uznać, że są one uzasadnione i nie budzą zasadniczych zastrzeżeń. Autor stosuje więc, zgodnie z założeniem poczynionym na s. 12 rozprawy, metodę dogmatyczno-prawną, teoretyczno-prawną oraz historyczną. Zaznaczyć należy przede wszystkim, że dobór metod badawczych powinien być uzależniony od przedmiotu prowadzonych badań i stawianych problemów badawczych. Tym samym, w przyjętym obszarze badawczym podstawową metodą badawczą jest z oczywistych względów metoda dogmatyczno-prawna. Przy zastosowaniu tejże metody przeanalizowano obowiązujące przepisy dotyczące organizacji i prowadzenia działalności gospodarczej w sporcie. Zastosowano również metodę historyczną, której użycie wynika z uzasadnionej potrzeby analizy powodów przyjęcia określonych aktów normatywnych. Pozwoliło to na zbadanie i ustalenie celu (celów) wprowadzenia określonej regulacji oraz jej uzasadnienie.

Za pozytyw uznać należy określenie we wstępie zadań, jakie Autor postawił przed zastosowaniem każdej ze wskazanych metod badawczych. Jak się wydaje, w rozprawie naukowej na poziomie doktoratu taka zwięzła analiza wydaje się wystarczająca i właściwa.

Otwartym z kolei pozostaje pytanie o brak zastosowania w rozprawie metody prawno-porównawczej. Zdając sobie sprawę z licznych odmienności konstrukcyjnych systemów reglamentacyjnych działalności gospodarczej, choćby tylko w ramach państw UE, podkreślić jednak należy, że nawet przekrojowe odniesienie się do prezentacji form prowadzenia sportowej działalności gospodarczej w innych państwach europejskich mogłoby wzbogacić wywody o dodatkowe aspekty pozwalające być może rozwijać dalsze wywody *de lege lata* dla prawa krajowego w tym zakresie. Nie traktuję jednak tych ostatnich wniosków jako swoistego zarzutu stawianego Autorowi rozprawy – proszę przyjąć to wyłącznie jako dodatkową uwagę, wartą być może rozważenia, w kontekście rozszerzania pracy pod kątem jej ewentualnej publikacji w całości, lub publikacji choćby części ciekawych jej wywodów.

3. Założona konstrukcja rozprawy

Autor każdej rozprawy zawsze staje przed dylematem jak usystematyzować prezentowane zagadnienia oraz na które części pracy położyć największy nacisk. W tym przypadku Autor rozprawy

wywiązał się z tego obowiązku w sposób prawidłowy. Konstrukcja rozprawy jest zasadniczo poprawna i stabilna. Odpowiada ona zasadniczo wybranym przez Autora metodom opracowania zagadnień stanowiących rozwiązanie hipotezy i pytań badawczych. Materiał prezentowany w poszczególnych rozdziałach został rozłożony w sposób właściwy, równomierny. Do treści merytorycznej poszczególnych podrozdziałów można mieć tylko niewielkie zastrzeżenia, o czym nieco dalej.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska dzieli się na rozdziały, będące podstawowymi jednostkami redakcyjnymi. Rozdziały podzielone są na mniejsze jednostki redakcyjne. Autor rozprawy unika dzielenia tekstu na wiele podrzędnych jednostek redakcyjnych, co należy przypisać jako waler i stwierdzić, iż posiadał w dobrym stopniu umiejętność konstruowania tekstu w oparciu o cechy przejrzystości oraz „logiki konstrukcyjnej”. Rozłożenie materii pomiędzy poszczególne rozdziały (i odpowiednio mniejsze jednostki redakcyjne) nie budzi zasadniczych zastrzeżeń. Zastrzeżeń nie budzi także ciąg prezentowanych wywodów w poszczególnych rozdziałach. Jest on w moim przekonaniu dostosowany do celów stawianych przed niniejszą rozprawą.

Rozprawa jest złożona z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie do problematyki tzw. działalności sportowej. Autor prezentuje rys historyczny rozwoju sportu w Polsce, przedstawia definicję sportu, kładąc nacisk na inne niż prawne, czy też gospodarcze determinanty jego bytu. W rozdziale tym zabrakło może szerszego odniesienia do problematyki ograniczenia wolności działalności gospodarczej, które wynikają z treści art. 22 i art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej (zapewne tego typu, choćby syntetyczne refleksje mogłyby się znaleźć w podrozdziale 1.6., zatytułowanym „*Zakres wolności działalności gospodarczej*”). Jak się wydaje, odniesienie się – zwłaszcza – do zasady proporcjonalności, jako podstawowego mechanizmu prawnie dopuszczalnego ograniczenia wolności gospodarczej wzbogaciłoby prezentowaną analizę, zaś dodatkowy aspekt badania wszystkich trzech elementów tzw. testu proporcjonalności, przyniósłby pełniejszy obraz prawidłowości dzisiaj wprowadzanych przez ustawodawcę ograniczeń w prowadzeniu sportowej działalności gospodarczej. Warto byłoby z tego względu podjąć dodatkowe badania w tym zakresie na przyszłym, możliwym etapie wydawniczym, o ile Autor monografii zdecyduje się na jej publikację.

Warto, w tym kontekście, byłoby również odnieść się szerzej do treści art. 68 ust. 5 Konstytucji RP, który stanowi w art. 68 ust. 5, że: „*Władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży*”. Za cenne, w kontekście podjętej analizy byłoby odniesienie się do faktu, iż ten przepis zawarty jest w części Konstytucji RP zatytułowanej „*Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne*”.

Zasadnym byłoby również znacznie szersze odniesienie się do definiowania pojęcia działalności gospodarczej w prawie unijnym (również na tle orzecznictwa TSUE) – zob. strona 43 i 44 rozprawy.

Jak się wydaje, pewnemu uszczegółowieniu oraz przeformułowaniu, celem osiągnięcia większej jasności przekazu, powinna podlegać część (podrozdział) 1.7., odnosząca się do pojęcia sportowej działalności gospodarczej odróżnianej od działalności gospodarczej na rzecz sportu.

Z kolei, rozdział drugi rozprawy prezentuje i definiuje pojęcie oraz rodzaje tzw. uczestników działalności sportowej. Charakterystyka każdego z takich „uczestników” miała – w zamierzeniu Autora rozprawy – na celu „[...] ich prawne umiejscowienie w przeszłości i obecnie, przedstawienie zakresu działalności oraz ich cech charakterystycznych, właściwych wyłącznie dla nich lub tożsamy dla danej grupy” (zob. s. 11 rozprawy).

W kontekście prezentowanych tych wywodów, za istotne oczywiście uważam odniesienie się do problematyki stosowania prawa ochrony konkurencji w zakresie choćby funkcjonowania związków sportowych. Niemniej, analiza przedstawiona przez Autora rozprawy nie wydaje się zbyt pogłębiona. Właściwym wydawałoby się szersze odniesienie do tego skądinąd ciekawego i ważnego dla prowadzenia działalności gospodarczej zagadnienia. Prawo ochrony konkurencji wykazuje daleko idącą specyfikę w zakresie możliwej ingerencji w niektóre szczególne obszary działalności gospodarczej, a rozstrzygnięcia organów antymonopolowych w istotny sposób mogą ingerować w zakres działalności gospodarczej podmiotów poddanych tym regulacjom. Autora rozprawy tłumaczy być może przede wszystkim to, że zagadnienia te oczywiście sygnalizuje w treści swojej rozprawy, odwołując się w odpowiednim miejscu do dorobku naukowego swojego Promotora w tym zakresie. Oczywiście, skromność Autora rozprawy i jego niewątpliwy szacunek dla swojego Mistrza nie powinien jednak ograniczać jego odwagi w ponownym odniesieniu się do tego problemu, nawet gdyby jego poglądy miałyby być odmienne. Jednocześnie zaznaczam, że publikacje *Ks. Prof. Sławomira Fundowicza* w obszarze oddziaływania regulacji prawa ochrony konkurencji na sportową działalność gospodarczą uważam za wnoszące istotny wkład i pozostają napisane bez wątplenia ze znawstwem tematu. Stąd też, być może w drukowanej wersji rozprawy, warto byłoby tym zagadnieniom poświęcić odrębny rozdział monograficzny.

Rozdział trzeci rozprawy przedstawia zakres sportowej działalności gospodarczej, poprzez omówienie określonych obszarów jej działalności. Autor rozprawy prezentuje problematykę wizerunku uczestnika działalności sportowej, jak również znaku towarowego uczestnika tejże działalności oraz produktów sportowych, których oryginalnie zaproponowany przez jej Autora podział „[...] ma na celu uporządkowanie źródła ich pochodzenia oraz różnic w zakresie przedmiotowym (zob. s. 11 rozprawy).

W rozdziale czwartym zaprezentowano ograniczenia sportowej działalności gospodarczej.

Podział treści rozprawy pomiędzy poszczególne jednostki redakcyjne został dokonany w sposób harmonizujący z wyznaczonymi celami badawczymi i przedmiotem badań. Stanowi to kolejny przejaw zdolności Doktoranta do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, w tym przypadku w zakresie ujęcia prowadzonych analiz i ich wyników w formie monograficznej.

Jak wskazano to już wcześniej, recenzowana rozprawa zawiera również rozbudowany wstęp, zawierający określenie jej celu, sformułowanych założeń oraz zastosowanych metod badawczych. Wnioski końcowe (w tym zapewne tezy rozprawy) zostały zrekapitulowane w zakończeniu. Następnie we wnioskach Autor rozprawy przedstawia szczegółowe i interesujące wnioski *de lege ferenda*. Praca zawiera również bibliografię oraz orzecznictwo.

Warte pozytywnego podkreślenia jest to, że przy rozbudowanej objętościowo rozprawie Doktorant podjął się uporządkowania prowadzonych wywodów i w każdym rozdziale zawarł kończące go tzw. wnioski, które rekapitulują prowadzone rozważania oraz porządkują podjęte przez autora poglądy. Zawarte w każdym rozdziale konkluzje bez wątpienia stanowią więc kolejną jej zaletę, systematyzując zagadnienia zawarte w poszczególnych częściach rozprawy.

4. Treść rozprawy doktorskiej oraz teza rozprawy

Analiza treści rozprawy doktorskiej prowadzi do wniosku, że Doktorant zidentyfikował problem naukowy i rozwiązał go w oryginalny sposób, oraz że wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauk prawnych, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, w tym posługiwania się metodami badawczymi charakterystycznymi dla nauk prawnych.

Punktem wyjścia dla rozważań podejmowanych przez Autora rozprawy jest jedna teza. Tezą badawczą jest więc stwierdzenie, że „[...] konieczne jest stworzenie i zdefiniowanie nowego pojęcia – sportowa działalność gospodarcza, która jest szczególnym rodzajem działalności gospodarczej i nie daje się wpasować w obszary do tego pory zdefiniowane. Podlega ona szczególnemu nadzorowi, a jej reglamentacja odbiega od tych postaci znanych, typowej działalności gospodarczej” (zob. s. 9 rozprawy).

5. Ocena warsztatu naukowego oraz formalnej strony rozprawy doktorskiej

Formalna strona recenzowanej rozprawy doktorskiej oraz warsztat naukowy stanowią kolejne przejawy zdolności Doktoranta do prowadzenia pracy naukowej na odpowiednio wysokim poziomie.

W bibliografii Autor rozprawy wykazał ok. 160 publikacji naukowych oraz ponad 70 orzeczeń sądowych. Analizie poddano pokaźną liczbę aktów wewnętrznych organizacji sportowych. Bibliografia, jak na standardy prac doktorskich, wykazuje się wystarczającą obszernością. Oceniając zgromadzoną literaturę i dokumenty, należy podkreślić, że Autor rozprawy z powodzeniem udowodnił, iż potrafi korzystać z literatury.

Język rozprawy oceniam jako precyzyjny, przystępny. Zapoznanie się z treścią rozprawy w żaden sposób nie nastręcza kłopotów wywoływanych niejasnością języka lub swoistym chaosem myśli często ostatnio występujących w rozprawach naukowych na poziomie doktoratu. Wręcz przeciwnie – pod tym względem rozprawa zasługuje na szczególną pochwałę. Autor rozprawy poradził sobie w tym przypadku z trapiącym coraz częściej młodych adeptów działalności naukowej niezrozumiałym, aczkolwiek powszechnym problemem „pisania o wszystkim”, niezależnie od tego, czy dane zagadnienie odnosi się do założonego obszaru badawczego pracy, czy też choćby wyłącznie pośrednio.

„Przyzwoita” objętość rozprawy wynika z tego, że jej Autor nie porusza w niej wątków pobocznych, niepotrzebnych, schodzących niejako poza główny wątek prowadzonego wywodu (co często zdarza się w tego typu rozprawach). Jak się wydaje Autor nie „zarzuca” czytelnika wieloma szczegółowymi kwestiami. Zauważalne jest właściwe (rozsądne objętościowo) rozłożenie proporcji pomiędzy informacjami ogólnymi i szczegółami.

Niedociągnięć natury językowej czy technicznej jest bardzo mało. Co do zasady, prawidłowe są przypisy, których praca liczy ponad 800.

6. Konkluzja

Po dokonaniu analizy rozprawy doktorskiej *mgra Kacpra Lewandowskiego pt. Działalność gospodarcza w sporcie*, przygotowanej pod kierunkiem naukowym *Księdza Profesora Sławomira Fundowicza* stwierdzam, że rozprawa ta stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Autora w dyscyplinie nauk prawnych, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia przez niego pracy naukowej. Tym samym, rozprawa ta spełnia wszystkie wymogi określone w przepisie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.), a zatem może stanowić podstawę do przeprowadzenia dalszych czynności w przewodzie doktorskim, w tym do nadania *mgr. Kacprowi Lewandowskiemu* stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Rozprawa jest ambitna i zmierzająca do przedstawienia całości zagadnienia w zakresie podjętego obszaru badawczego. Jej Autor wykazał się dobrą orientacją w opracowywanym zagadnieniu. Zgłoszone uwagi, bardzo nieliczne i życzliwe, w żaden sposób nie umniejszają wysokiej oceny recenzowanej rozprawy, a służą jedynie życzliwemu zwróceniu uwagi na dodatkowe zagadnienia, do których być może warto byłoby odnieść się w trakcie przygotowywania drukowanej formy rozprawy.

Wobec powyższego, rekomenduję dopuszczenie *mgra Kacpra Lewandowskiego* do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

prof. dr hab. Rafał Stankiewicz